

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/224/2019
Identifikačné číslo spisu:	8113205282
Dátum vydania rozhodnutia:	27.10.2022
Meno a priezvisko:	Mgr. Dušan Čimo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:8113205282.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne JUDr. K. F., trvale bytom v K., W. XXX/XX, zastúpenej JUDr. Igorom Šafrankom, advokátom vo Svidníku, Sovietskych hrdinov 163/66, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Račianska 1523/71, IČO 00 166 073, o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 9C/49/2013, o dovolaniach oboch strán sporu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 14. mája 2019 sp. zn. 4Co/115/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie žalobkyne o d m i e t a .

Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo 14. mája 2019 sp. zn. 4Co/115/2018 vo vyhovujúcej časti vo veci samej a v časti trov konania z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) v poradí tretím rozsudkom zo 16. apríla 2018 č. k. 9C/49/2013-284 uložil žalovanej (označenej inak za žalovaného spôsobom „SR - Ministerstvo spravodlivosti, ...“) povinnosť zaplatiť žalobkyni sumu vo výške 190.800 € (v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku); v prevyšujúcej časti žalobu (požadujúcu náhradu nemajetkovej ujmy v sume 1.000.000 €) zamietol a žalovanej uložil tiež povinnosť žalobkyni „nahradiť“ (správne „zaplatiť“ - pozn. Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) „trovy“ (správne „náhradu trov“ - opäť pozn. najvyššieho súdu) konania v rozsahu 100 %.

2. Už na tomto mieste sa žiada uviesť, že žalobkyňa sa od žalovanej (označenej v žalobe spôsobom „Slovenská republika, zast. Ministerstvo spravodlivosti ...“) pôvodne domáhala zaplata 15.380.420 niekdajších Sk (510.536,41 €) s 9%-ným úrokom z omeškania od 26. januára 2007 do zaplata a súd prvej inštancie (do 30. júna 2016 vrátane „stupňa“) v poradí prvým rozsudkom (z 9. marca 2009 č. k. 9C/92/07-223) uložil žalovanej (pokiaľ šlo o vec samu) povinnosť zaplatiť žalobkyni 165.969,60 € s 9%-ným úrokom z omeškania a vo zvyšku žalobu zamietol. Takýto jeho rozsudok Krajský súd v Prešove

(ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie/stupňa tiež len „nižšie súdy“) rozsudkom z 13. novembra 2009 sp. zn. 4Co/76/2009 potvrdil čo do zamietnutia žaloby o 12.627,63 € a vo zvyšku ho zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Následne po odmietnutí dovolania žalobkyne, smerujúceho proti výrokom rozsudkov oboch nižších súdov o zamietnutí žaloby v časti o zaplatenie 12.139 € v poradí druhým rozsudkom súdu prvého stupňa zo 4. mája 2011 č. k. 9C/92/2007-377 (po pripustení 14. marca 2011 zmeny žaloby, spočívajúcej v rozšírení pôvodnej požiadavky na sumu 1.000.000 € s 9%-ným úrokom z omeškania ročne od 27. júla 2006 do zaplatenia) došlo k uloženiu žalovanej povinnosti zaplatiť žalobkyni 230.000 € s 9%-ným úrokom z omeškania od 26. januára 2007 do zaplatenia (do 3 dní od právoplatnosti rozsudku), k zamietnutiu žaloby v prevyšujúcej časti a k vyhradeniu rozhodnutia o trovách konania osobitnému rozhodnutiu. Tento rozsudok odvolací súd na odvolania oboch strán sporu rozsudkom z 2. decembra 2011 sp. zn. 4Co/74/2011 potvrdil vo vyhovujúcej časti vo veci samej, týkajúcej sa istiny aj v zamietajúcej časti vo veci samej a zmenil ho vo výroku o priznaní úrokov z omeškania zamietnutím žaloby aj v tejto časti. Najvyšší súd nato uznesením z 31. júla 2012 sp. zn. 6 Cdo 37/2012 na dovolanie žalovanej (podľa záhlavia tohto uznesenia nesprávne „žalobkyne“) zrušil rozsudok odvolacieho súdu z 2. decembra 2011 vo výroku potvrdzujúc om žalobe vyhovujúce rozhodnutie súdu prvého stupňa (o povinnosti na zaplatenie 230.000 €) a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie; na čo odvolací súd nadviazal uznesením z 25. januára 2013 sp. zn. 4Co 95/2012, ktorým (rozhodujúc takto už len o odvolaní žalovanej) zrušil v poradí druhý rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o povinnosti žalovanej zaplatiť žalobkyni 230.000 a v rozsahu zrušenia vrátil vec na ďalšie konanie súdu prvého stupňa, ktorý napokon rozhodol rozsudkom približeným pod 1. zhora.

3. Prvoinstančný súd takého svoje rozhodnutie odôvodnil právne ustanoveniami § 5 ods. 1, § 9 ods. 1 a §§ 10 a 20 zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej tiež len „zákon č. 58“); čl. 5 ods. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (príloha oznámenia Federálneho ministerstva zahraničných vecí ČSFR č. 209/1992 Zb., ďalej tiež len „Dohovor“); čl. 36 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd (uvedenej ústavným zákonom č. 23/1991 Zb., ďalej tiež len „Listina“); čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov, ďalej tiež len „Ústava“) a § 101 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „O. z.“) i s poukazmi na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 7 Cdo 145/2011 a 6 Cdo 37/2012 (druhé vydané priamo v prejednávanej veci), Najvyššieho súdu Českej republiky (30 Cdo 2357/2010 a 31 Cdo 619/2011, prvé uverejnené ako R 52/2012), Ústavného súdu Českej republiky (IV. ÚS 428/05, IV. ÚS 642/05 a II. ÚS 590/08) a nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 754/2016.

4. Vecne mal za to, že u žalobkyne bolo treba mať za daný nárok na náhradu nemajetkovej ujmy za trestné stíhanie trvajúce bezmála 10 rokov (od 12. augusta 1995 do 26. júla 2005) a skončené oslobodením spod obžaloby, ako aj za väzbu vykonanú v priebehu trestného konania a trvajúcu pol roka (od 12. augusta 1995 do 11. februára 1996), pričom tieto nároky z časového hľadiska spadali do obdobia účinnosti zákona č. 58 (t. j. pred nadobudnutie účinnosti neskoršieho zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a najmä jeho novelizácie, ktorá zaviedla kritériá, resp. strop priznávania náhrady). Ten síce nárok na náhradu nemajetkovej ujmy za väzbu a trestné stíhanie (ako samostatný ním poznaný nárok) neupravoval, práve preto ale na jednej strane nebola dôvodnou námietka premĺčania vznesená žalovanou, založená na premĺčacej dobe z § 20 zákona č. 58 (ale naopak namieste bolo použitie všeobecnej úpravy o premĺčaní z O. z.) a na strane druhej popri úprave v Dohovore (predstavujúcej základ nároku na náhradu nemajetkovej ujmy za väzbu) ústavnoprávne základy nároku na náhradu za trestné stíhanie (skončené inak ako odsúdením stíhaného) bolo treba (opäť pre riadenie sa názormi najvyšších súdnych autorít v Českej republike i na Slovensku) hľadať v Ústave, v Listine aj princípoch materiálneho štátu. Ak v prejednávanej veci bol nesporným a aj z vykonaného dokazovania vyplynul zásadný dopad trestného stíhanie aj väzby v jeho rámci v osobnostnej sfére žalobkyne (o. i. pre praktické zrútenie sa takto sľubne rozbiehajúcej sa profesijnej kariéry žalobkyne ako advokátky a niekdajšej sudkyne, ktorá sa v súvislosti s trestným stíhaním voči nej vedeným pomerne dlhý čas ocitla na obraznom druhom brehu, z veselej, priateľskej a spoločenskej ženy

a uznávanej a vyhľadávanej advokátky sa zmenila na podozrievavú, zatrpknutú a spoločnosti sa strániacu ženu s finančnými aj existenčnými problémami, v súvislosti s trestným stíhaním došlo aj k úmrtiu otca žalobkyne - dlhoročného uznávaného sudcu, ktorý sa nedožil ani jej oslobodenia a boli tu tiež negatívne dopady na tehotenstvo a zdravie žalobkyne) a pri dlhý čas trvajúcich trestných stíhaniach skončených oslobodzujúcim rozsudkom (akým bolo aj to žalobkynino) je tu aj paradoxný faktor znižovania záujmu nezúčastnených osôb pri dlhom trvaní trestného stíhania, ich utvrdzovania v presvedčení o morálnej závadnosti stíhanej osoby a spravidla aj nepomer publicity venovanej (najmä zo strany povolaných orgánov štátu) začatiu trestného stíhania a jeho výsledku; pri riadení sa závermi z vyššie označeného nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky považoval za primeranú náhradu nemajetkovej ujmy za väzbu v rozsahu 10.800 € (60 € za deň pri dĺžke mesiaca 30 dní a 6 mesiacoch trvania väzby) a za trestné stíhanie v rozsahu 180.000 € (tu 50 € za deň pri rovnakej dĺžke mesiaca a 10 rokoch, t. j. 120 mesiacoch trvania trestného stíhania).

5. Odvolací súd (i on označujúci žalovanú za žalovaného spôsobom zhodným s označením použitým už súdom prvej inštancie) na odvolania oboch strán sporu rozsudkom zo 14. mája 2019 sp. zn. 4Co/115/2018 rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 388 Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/2015 Z. z. v znení zákonov č. 87/2017 Z. z. a č. 350/2018 Z. z. a dnes už i neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „C. s. p.“) zmenil vo vyhovujúcom výroku tak, že žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni „z titulu náhrady nemajetkovej ujmy“ 81.400 € v lehote 30 dní od právoplatnosti rozsudku a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol; podľa § 387 ods. 1 C. s. p. potvrdil rozsudok v zamietavom výroku, zmenil tiež rozsudok vo výroku o trovách konania priznaním žalobkyni nároku na náhradu trov prvoinštančného aj odvolacieho konania z titulu nároku na náhradu nemajetkovej ujmy voči žalovanej v plnom rozsahu a žalovanej priznal nárok na náhradu trov prvoinštančného aj odvolacieho konania z titulu nároku na náhradu škody voči žalobkyni v plnom rozsahu (v oboch prípadoch s tým, že o výške náhrady rozhodne súd prvej inštancie samostatným uznesením po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej).

6. V odôvodnení rozsudku citujúceho ustanovenia citované už súdom prvej inštancie a okrem nich tiež §§ 388 a 390 C. s. p., § 27 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. a čl. 154c ods. 1 Ústavy sa odvolací súd stotožnil so spôsobom špecifikácie žalobou uplatneného nároku žalobkyňou po zrušujúcom rozhodnutí najvyššieho súdu v tejto veci, s právnym posúdením veci zo strany súdu prvej inštancie vrátane odmietnutia ním námietky premlčania vznesenej žalovanou a tiež s úvahami o právnom podklade oboch súbežne uplatnených čiastkových nárokov (na náhradu nemajetkovej ujmy I. za väzbu a II. za trestné stíhanie). Nad rámec rekapitulácie skoršieho priebehu konania a podstatných výsledkov dokazovania vrátane toho, ktoré bolo zopakované na odvolacom súde (pred jeho rozhodovaním), ako aj vlastnej úvahy o ústavnoprávnej povahe práva trestne stíhanej a neskôr spod obžaloby oslobodenej osoby na náhradu nemajetkovej ujmy za trestné stíhanie konštatoval nedôvodnosť odvolania žalobkyne a čiastočnú dôvodnosť odvolania žalovanej. U žalobkyne poukázal najmä na obmedzenie predmetu konania, dané skoršími rozhodnutiami nižších súdov v spojení s výrokom zrušujúceho uznesenia najvyššieho súdu, po ktorom ostala predmetom sporu už „len“ náhrada nemajetkovej ujmy vyčíslená sumou 230.000 € a pretrvávajúcej požiadavke presahujúcej takúto sumu nešlo vyhovieť už len z tohto základného procesného dôvodu. Súd prvej inštancie však podľa názoru odvolacieho súdu pri inak riadnom ustálení dennej sumy náhrady za väzbu (nezákonnú i pre nedodržanie zákonného postupu pri vylúčení orgánov činných v trestnom konaní) pochybil nepresnosťou výpočtu (kde pri trvaní väzby až 184 dní a nielen 180 dní správna suma predstavovala až 11.040 € a nie 10.800 €). Pri náhrade za trestné stíhanie potom odvolací súd považoval za rozhodujúce merítko záver z nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 754/016 z 24. januára 2017 o primeranosti náhrady sumou 620 € za mesiac a ak v prípade žalobkyne trestné stíhanie trvalo 113 mesiacov a 15 dní (od 10. augusta 1995 do 26. júla 1995), táto čiastková náhrada jej patrila vo výške 70.360 € a spolu s náhradou za väzbu celkom suma prisúdená odvolacím súdom ($11.040 + 70.360 = 81.400$), pričom len náhradu v tejto výške šlo podľa odvolacieho súdu považovať za zodpovedajúcu všeobecným kritériám z hľadiska primeranosti, spravodlivosti a slušnosti.

7. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolania obe strany sporu.

8. Žalovaná napadla rozsudok v časti ukladajúcej jej povinnosť zaplatiť žalobkyni 81.400 € a v tejto časti ho navrhla zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania vyvodzovala z § 420 písm. f/ aj § 421 ods. 1 písm. a/ C. s. p. Výtýkanú tzv. zmätočnosťnú vadu (nesprávny procesný postup súdu s následkom v podobe porušenia práva strany sporu na spravodlivý proces) podľa nej založili viaceré dovolaním uvádzané postupy odvolacieho súdu (resp. aj súdu prvej inštancie), z ktorých za najdôležitejšie táto dovolateľka označila reálne nevysporiadanie sa (odvolacím súdom) s jej odvolacími námietkami, ako i nedostatočné odôvodnenie rozsudku ukladajúceho žalovanej na jednej strane povinnosť na náhradu za trestné stíhanie (ako celok) sumou takmer 7-násobne vyššou, než bola určená náhrada za väzbu a na strane druhej bez posúdenia primeranosti náhrady aj z pohľadu náhrad priznávaných osobám poškodeným násilnými trestnými činmi (podľa zákona č. 274/2017 Z. z.), resp. bez jej uvedenia do hierarchie hodnôt chránených podľa ustanovení o ochrane osobnosti (odkaz na závery rozsudku najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 4 Cdo 171/2005), čím došlo aj k naplneniu záverov o nepreskúmateľnosti rozhodnutia v zmysle záverov druhej vety stanoviska R 2/2016. Odvolací súd podľa žalovanej ponechal bez povšimnutia aj opakovane uplatňovanú námietku, že z prednesov žalobkyne po usmernení zo zrušujúceho uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 37/2012 nešlo s určitosťou vyvodit' - popri požiadavke na náhradu za väzbu - aj požiadavku na náhradu za trestné stíhanie (rozumej ako celok, resp. presnejšie jeho neväzobnú časť), ktorá sa takto nestala predmetom konania a pochybil tiež priznaním žalobkyni na základe dovolania jej procesnej súperky náhrady za väzbu sumou vyššou než na súde prvej inštancie. Nesúhlasila ani s tým, ako sa nižšie súdy vysporiadali s ňou vznesenou námietkou premĺčania. Nesprávneho právneho posúdenia veci za cenu odklonu odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke významnej pre rozhodnutie sa podľa žalovanej potom odvolací súd dopustil ako nedôsledným riadením sa závermi zo zrušujúceho rozhodnutia najvyššieho súdu v tejto konkrétnej veci (záväzného preň nielen judikátorne, ale i kasačne), tak aj závermi z iných rozhodnutí najvyššieho súdu v obdobných veciach, ktorých leitmotívom je potreba zasadenia konkrétnej výšky priznávanej náhrady (v záujme uvažovania jej primeranosti) do kontextu náhrad v prípadoch iných zásahov do osobnostných práv.

9. Žalobkyňa naopak rozsudok odvolacieho súdu napadla vo výrokoch, ktorými odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie I. zmenil v jej neprospech a II. potvrdil tam, kde už súd prvej inštancie žalobu zamietol. Aj ona navrhla v napádanej časti rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania primárne vyvodzovala z ust. § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p., majúc za to, že v doterajšej rozhodovacej praxi dovolacieho súdu neboli dosiaľ riešené aj pre rozhodnutie v tejto veci významné otázky vplyvu dĺžky trvania väzby a trestného stíhania na výšku nemajetkovej ujmy (v tom smere, či sa denná alebo mesačná suma náhrady má zvyšovať úmerne k dĺžke väzby či trestného stíhania), vplyvu počtu nezákonných trestných stíhaní na výšku priznanej náhrady a zohľadnenia inflácie a nárastu spotrebiteľských cien v priebehu konania na výšku náhrady. Odvolací súd potom aj podľa žalobkyne zasiahol do jej práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ C. s. p.) a to tým, že len mechanicky prevzal z nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky použitého oboma nižšími súdmi tzv. jednotkové denné sumy náhrad, z ktorých potom vypočítal výšku ním priznaných náhrad.

10. Právoplatnosť ostatného rozsudku odvolacieho súdu v tejto veci, vydaného až za účinnosti C. s. p. logicky mohla nastať a i nastala až po 1. júli 2016 a preto aj dovolacie konanie tu mohlo začať a i začalo až po nadobudnutí účinnosti právnych predpisov tvoriacich súčasť rekodifikácie procesného práva (okrem C. s. p. tiež Civilný mimosporový poriadok č. 161/2015 Z. z., Správny súdny poriadok č. 162/2015 Z. z. a zákon č. 125/2016 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) po zistení, že dovolanie podali včas (§ 427 ods. 1 C. s. p.) obe strany, z ktorých u každej v ňou napádanej časti šlo usúdiť na jej procesný neúspech v konaní pred odvolacím súdom (§ 424 C. s. p.) a to za splnenia podmienky zákonom vyžadovaného právnického vzdelania u žalobkyne aj povereného zamestnanca žalovanej (§ 429 ods. 2 písm. a/ a b/ C. s. p.), z ktorých navyše žalobkyňa bola ešte i zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 C. s. p.), skúmal predovšetkým bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou C. s. p.) prípustnosť dovolania. Dospel pritom k záveru, že kým dovolanie žalobkyne za prípustné považovať

nemožno, u dovolania žalovanej, i keď len v časti opierajúcej sa o úpravu z § 420 písm. f/ C. s. p., je to presne naopak.

11. Aj za účinnosti C. s. p. treba dovolanie považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani sebou samým) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (v tejto súvislosti porovnaj napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/ 2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012).

12. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 C. s. p. je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 C. s. p.

13. Podľa § 420 písm. f/ C. s. p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

14. Podľa § 421 ods. 1 C. s. p. je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (písmeno a/) alebo ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená (písmeno b/).

15. Podľa § 431 ods. 1 C. s. p. dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení a podľa odseku 2 rovnakého ustanovenia sa dovolací dôvod vymedzí tak, že dovolaateľ uvedie, v čom spočíva táto vada; podľa § 432 ods. 1 C. s. p. potom dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci a podľa odseku 2 tu spomínaného ustanovenia sa dovolací dôvod vymedzí tak, že dovolaateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

16. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú dovolaním namietanú procesnú (tzv. zmätočnosťnú) vadu, sú a/ nesprávny procesný postup súdu, b/ následok postupu pod a/ v podobe znemožnenia strane sporu realizovať jej patriace procesné práva či prinajmenšom niektoré z nich a c/ miera (intenzita) zásahu, pri ktorej už je namieste konštatovanie porušenia práva strany sporu na spravodlivý proces.

17. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/ 04, I. ÚS 50/ 04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03). Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05).

18. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie alebo spor) znemožňujúca účastníkovi (strane sporu) realizáciu jej procesných oprávnení a máriaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní.

19. Na to, aby mohlo dôjsť ku konštatovaniu zaťaženia konania pred súdom vadou v podobe porušenia nesprávnym procesným postupom súdu práva strany sporu na spravodlivý proces, musí byť daná jednak príčinná súvislosť medzi nesprávnym procesným postupom súdu a upretím strane sporu niektorého z jej prináležiacich procesných práv, okrem toho tu však musí byť aj zákonom predpokladaná intenzita zásahu do práv, odôvodňujúca záver, že nebyť takéhoto zásahu, strane sporu by sa dostalo možnosti uplatniť tie argumenty alebo námietky, ktoré pre nenáležitý postup odvolacieho súdu (resp. aj súdu prvej inštancie) museli byť uplatnené až dovolaním.

20. Vo vzťahu k oboma stranami tvrdenej nedostatočnosti odôvodnenia (nepreskúmateľnosti) rozsudku odvolacieho súdu (resp. oboch nižších súdov) je žiadúce jednak zopakovať, že skúmanie náležitostí odôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie prichádza do úvahy až po prekonaní obraznej vstupnej brány, predstavovanej úspešným spochybnením (či už z tohto alebo iného zákonom predpokladaného dôvodu) rozhodnutia odvolacieho súdu (ako primárneho a často jediného predmetu prieskumu v dovolacom konaní), okrem toho však tiež uviesť, že pôvodne čiastočne rozdielna a až neskôr zjednotená rozhodovacia prax najvyššieho súdu dospela - hoc aj ešte v režime O. s. p. - k záveru, že diskutovaný pojem „procesný postup“ (priblížený už pod 18. zhora) principiálne nemožno vykladať extenzívne - jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu (v tejto súvislosti porovnaj najmä stanovisko občianskoprávného kolégia najvyššieho súdu z 3. decembra 2015, uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako R 2/2016, podľa ktorého „nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O. s. p. a výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p.“. Zmeny v právnej úprave dovolania a odvolacieho konania, ktoré nadobudli účinnosť od 1. júla 2016, sa podstaty a zmyslu tohto stanoviska, pokiaľ ide o jeho druhú vetu (na rozdiel od tej prvej pre „opustenie“ novou úpravou dovolania a odvolacieho konania pojmu „iná vada“) nedotkli, preto ho treba (v práve uvedenom rozsahu) považovať i naďalej za aktuálne.

21. Ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody (§ 387 ods. 2 C. s. p.); odvolací súd sa však v odôvodnení musí zaoberať podstatnými vyjadreniami strán prednesenými v konaní na súde prvej inštancie, ak sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie a rovnako sa odvolací súd musí vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní (§ 387 ods. 3 C. s. p.).

22. V prejednávanej veci práve odlišná povaha rozhodnutí odvolacieho súdu v častiach napádaných tou - ktorou stranou sporu mala význam aj z pohľadu posúdenia uspokojivosti argumentácie odvolacieho súdu, pojmajúc týmto do odôvodnenia jeho rozsudku, čo bolo zároveň určujúcim aj pre vyhodnotenie, či bolo (alebo naopak nebolo) zachované právo na spravodlivý proces. Tým sa samozrejme nemá na mysli principiálna odchylnosť zákonných požiadaviek na odôvodnenie potvrdzujúceho a zmeňujúceho rozsudku odvolacieho súdu (hocako pri potvrdzovaní je tu aj už vyššie zmienená možnosť použitia tzv. skráteného odôvodnenia), ale to, že so zreteľom ku konkrétnemu súdom zvolenému spôsobu rozhodnutia a argumentácii použitej na jeho podporu môže dôjsť k takej procesnej situácii, v ktorej poskytnuté dôvody pre jednu stranu sporu a rozhodnutie ňou napadnutelné postačujúcimi (pri nazeraní objektívne) budú, kým pre druhú (a rozhodnutie v jej neprospech) naopak nie.

23. Práve o taký prípad šlo aj v tentoraz posudzovanej veci pri posudzovaní opodstatnenosti námietok oboch strán sporu, týkajúcich sa dostatočnosti argumentácie odvolacieho súdu majúcej presvedčiť o správnosti určenia výšky žalobkyni priznanej náhrady nemajetkovej ujmy práve sumami ustálenými v

napádanom rozsudku. Opretie argumentácie o také závery jedného z rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorých podstatou bola akceptovateľnosť (a ústavná udržateľnosť) náhrady nemajetkovej ujmy druhovo totožnej s tou z prejednávanej veci v celkom konkrétnej výške (za použitia overiteľného a preskúmateľného matematického výpočtu), navyše v spojení s hoc aj len všeobecne formulovanými vlastnými úvahami odvolacieho súdu o výške náhrady takto zodpovedajúcej kritériám primeranosti, spravodlivosti a slušnosti, totiž je namieste považovať aj za objektívne uspokojivé vysvetlenie toho, že u náhrady prevyšujúcej tú prisúdenú by už šlo o vybočenie z vytýčených medzí; toto však neplatí tiež naopak a síce, či aj strane sporu majúcej takúto náhradu zaplatiť je tým poskytnutý (a to zvlášť vzhľadom k jej špecifickej argumentácii) dostatok dôvodov presvedčajúcich o tom, prečo priznaná náhrada nemohla (nemala) byť nižšou.

24. U zdôvodnenia výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy síce nebol dôvod odvolaciemu súdu vytknúť nezáujem priniesť vlastnú argumentáciu na podporu záveru o primeranosti náhrady a vo všeobecnosti možno tiež súhlasiť so základom takejto argumentácie, ktorým bolo jej porovnanie s „odškodnením“ priznaným v inej veci, týkajúcej sa ale rovnakého nároku (na náhradu nemajetkovej ujmy za trestné stíhanie s výsledkovým parametrom nezákonnosti, dielom i väzobné); odvolací súd však v takto pojatom odôvodnení svojho rozsudku vysvetlil (i v spojení s uvedením, čo po skorších rozhodnutiach všetkých súdnych inštancií ešte ostalo predmetom konania) prakticky len žalobkyni, prečo si nemôže nárokovať viac (a teda prečo treba považovať jej požiadavku na ďalších 148.600 €, prestavujúcich rozdiel súm 230.000 € a 81.400 € za neakceptovateľnú a rozhodnutia zamietajúce žalobu v takejto časti za správne), rovnako jasne však tým nezodpovedal tiež protitázku žalovanej, prečo konkrétne v rámci rozpätia ohraničovaného zdola (ak má byť reč o priznaní náhrady a nie jej nepriznaní) najnižšou jednotkou aktuálnej tuzemskej meny (0,01 €, čiže jedným eurocentom) a zhora práve sumou 81.400 € prisúdenou odvolacím súdom je dôvod ustáliť nárok presne na hornej hranici takto vzniknutého rozpätia.

25. Za stavu opakovaného dožadovania sa žalovanou (aj v odvolaní) toho, aby bolo zaujaté i stanovisko k primeranosti náhrady majúcej sa zaplatiť žalovanou v prejednávanej veci v pomere k náhradám v iných prípadoch zásahov do osobnostných práv a osobitne so zreteľom k existencii právnych predpisov limitujúcich výšky náhrad obetí násilných trestných tak v danom prípade tak nešlo inak, než konštatovať, že odvolací súd sa napriek výslovnému príkazu urobenému súčasťou ustanovenia § 387 ods. 3 C. s. p. nevysporiadal v odôvodnení svojho rozsudku (v časti dotknutej dovolaním žalovanej majúceho charakter potvrdzujúceho) s takými tvrdeniami žalovanej z jej odvolania, ktoré bez ďalšieho nejde označiť za nepodstatné.

26. Pretože vo vzťahu k žalobkyni, ktorá takéto argumenty pred odvolacím súdom neuplatnila, na rovnaký ani podobný zásah do jej práva na riadne odôvodnené súdne rozhodnutie a tým a práva na spravodlivý proces usudzovať nešlo, muselo to viesť k záveru o prípustnosti (a aj dôvodnosti) dovolania žalovanej a naopak o neprípustnosti dovolania žalobkyne (v častiach opieraných o § 420 písm. f/ C. s. p.).

27. Kým u žalovanej to znamenalo i obraznú bodku, stav zásadnej nepotrebnosti zaoberania sa aj opodstatnenosťou jej námietok viažucich sa k právnemu posúdeniu veci a (do tretice) tiež bezvýznamnosť toho, či dovolaním žalovanej nastroľované otázky boli naozaj právnymi, či od ich vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a či sa prípadne odvolací súd dopustil dovolaním tvrdeného odklonu; takto to naopak nebolo u žalobkyne, u ktorej neexistencia ňou tvrdenej tzv. zmätočnosťnej vady vyžadovala pre úspech dovolania prinajmenšom jeho opodstatnené opretie o druhý z dovolaním uplatnených dôvodov (ten podľa § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p.).

28. Pokiaľ žalobkyňa zastávala názor o prípustnosti ňou podaného dovolania aj (resp. pri záujme na čo najväčšej presnosti predovšetkým) podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p., k tomuto je žiadúce uviesť, že z pohľadu posudzovania prípustnosti dovolania jednotiacim prvkom pre všetky dovolania podávané z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci (nerozhodno či pre tvrdený odklon odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, pre doterajšie neriešenie problému

dovolacím súdom alebo pre pretrvávajúci stav rozdielnosti rozhodovania dovolacieho súdu - v tejto súvislosti pre prípad záujmu porovnaj aj § 421 ods. 1 písm. c/ C. s. p.) je to, že u otázky riešenej podľa dovolateľa odvolacím súdom nesprávne musí ísť o otázku právnu (questio iuris) a zároveň otázku pre rozhodnutie odvolacieho súdu rozhodujúcu (teda takú, na ktorej určitom riešení a vyriešení závisel celkom konkrétny spôsob rozhodnutia o odvolaní, kým pri inom jej posúdení by bol očakávateľným úplne iný výsledok odvolacieho konania). Z už uvedeného plynie, že spôsobilým predmetom dovolacieho prieskumu nie sú a prípustnosť dovolania pre nesprávne právne posúdenie veci nezakladajú ako otázky skutkové (questio facti), tak ani také právne otázky, od ktorých rozhodnutie odvolacieho súdu nezáviselo (otázky len akademického rázu). Napokon tu platí, že ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo na riešení viacerých (prinajmenšom dvoch) právnych otázok, z ktorých riešenie každej je spôsobilé podporiť zvolený spôsob rozhodnutia a to i samostatne, za iný než akademický spôsob položenia rozhodnej právnej otázky dovolaním možno považovať len taký, pri ktorom dovolateľ nastolí obrazne „na pretras“ všetky (obe) otázky, u všetkých (oboch) vytkne odvolaciemu súdu nesprávnosť ich riešenia a sám poskytne alternatívny spôsob riešenia takýchto otázok vrátane argumentácie na jeho podporu.

29. Pri takomto nazeraní na problém síce žalobkyni (ako tej dovolateľke, ktorej nešlo prisvedčiť v názore o zaťažení aj v jej prípade konania pred odvolacím súdom vadou podľa § 420 písm. f/ C. s. p.) nešlo vyčítať, žeby sa o sformulovanie podľa nej dosiaľ dovolacím súdom neriešených otázok (dokonca troch) nepokúsila, práve spôsob, akým podľa nej rozhodné otázky položila, však bol pomerne jasným svedectvom toho, že na vyriešení žiadnej z nich odvolací súd svoje rozhodnutie nezaložil. Z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu totiž nejde vyvodiť, žeby súčasťou záverov na podporu zvoleného spôsobu rozhodnutia mali byť aj závery o bezvýznamnosti dĺžky trestného stíhania či väzby a/alebo počtu vznesených obvinení zakončených oslobodením spod obžaloby pre určenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy, rovnako ako odvolací súd neurobil súčasťou svojich úvah „pretavených“ do písomného vyhotovenia jeho rozsudku ani otázku možnosti či naopak nemožnosti prípadného prispôsobenia výšky náhrady aj rastu spotrebiteľských cien či inflácii (pominúc na tomto mieste už doslova prerážajúci viac skutkový a len s veľkou dávkou fantázie právny charakter takejto otázky).

30. Dovolaciemu súdu preto za opísanej situácie neostávalo iné, než dovolanie žalobkyne (ako celok) podľa § 447 písm. c/ C. s. p. ako neprípustné odmietnuť.

31. V časti dotknutej dovolaním žalovanej potom chýbajúce odpovede na otázky položené už v odvolacom konaní sa museli prejavovať ako nedostatok zásadného vysvetlenia dôvodov podstatných pre rozhodnutie v prejednávanej veci (v časti priznania časti požadovanej náhrady nemajetkovej ujmy) a činili dovolanie žalovanej v príslušnej časti dôvodným (nech aj za stavu nemožnosti stotožnenia sa s ďalšími námietkami tejto strany sporu o neuplatnení žalobkyňou oboch čiastkových jej priznaných nárokov a o premĺčaní práva, kde mala argumentácia žalovanej už skôr povahu tvrdošijného zotrvávania na právnej konštrukcii uspokojivo vyvrátenej oboma nižšími súdmi). Dovolací súd preto v tejto časti (presne vymedzenej v druhej vete výroku tohto svojho uznesenia) rozsudok odvolacieho súdu podľa § 449 ods. 1 a § 450 C. s. p. zrušil a vec v rozsahu zrušenia vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dôvod na postup podľa odseku 2 prvého z ostatných uvádzaných ustanovení nebol, keďže náprava zrušením len rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý má možnosť vyššie opísané medzery v argumentácii a možnosť rozhodnúť sa inak pre rozhodovanie ním už po tretí raz tiež nemal.

32. O trovách dovolacieho konania dovolací súd nerozhodoval, pretože o nich so zreteľom k čo i len čiastočnému zrušeniu rozsudku odvolacieho súdu patrí rozhodnúť v novom rozhodnutí odvolaciemu súdu (§ 453 ods. 3 C. s. p.).

33. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.